

O'zbekiston Respublikasi xalq ta'limi vazirligi
Navoiy davlat pedagogika instituti

“TASDIQLAYMAN”
Ilmiy – uslubiy kengash raisi
_____prof. X.Ibragimov
« » 2009 yil

Tarix fakulteti
«Ijtimoiy fanlar» kafedrası
«G'oyalar falsafasi» fanidan tuzilgan
I S H C H I D A S T U R

Ushbu dastur O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining 9 fevral 2007 yildagi 25-sonli buyrug'i bilan tasdiqlanib №BD-5141500-3,16 raqam bilan ruyxatga olingan bakalavr yo'nalishi 5141500 – Milliy istiqlol g'oyasi; huquq va ma'naviyat asoslari uchun dastur asosida tuzildi

Kurs	Semestr	Ma'ruza	Amaliy mashg'ulot	Laboratoriya	Seminar	Mustaqil ta'lim	Jami
II	IV	32	-	-	32	64	128

Tuzuvchi:

Fayziyev F. T.

Ishchi dastur «Ijtimoiy fanlar» kafedrasining 2009 yil 26 aʼyrcmdagi 1-son yig'ilishida muhokama qilib tasdiqlangan.

Kafedra mudiri :

f.f.n, dots. Safarova N.O.

Navoiy - 2009

“G`OYALAR FALSAFASI” FANIDAN MA`RUZA MAVZULARI

T/r	Mavzular	Soat	Tayanch tushunchalar	Adabiyotlar	Ko`rgazmali qurollar
1.	G`oyalar falsafasining predmeti, maqsad va vazifalari.</b> <b>Reja:</b> 1.G`oyalar falsafasi fanining predmeti va tadqiqot ob`ekti. 2.G`oya va mafkurani o`rganuvchi fan sohalari. 3.Mustaqillik davrida g`oya va mafkurani o`rganishdagi o`zgarishlar.	2	“G`oyalar falsafasi», «g`oyashunoslik», «Ideologiya», «Mafkura nazariyasi» atamalari, ularning mohiyati, mazmuni, o`zaro aloqadorligi va farqlari. g`oya va mafkuralarni o`rganuvchi ilm sohasining sobiq ittifoqdagi taqdiri. YAkka mafkura, totalitar kommunistik g`oya xukmron davrda bu boradagi umuminsoniy muammolarning hal qilinmay qolganligi va tadqiq etilmaganligi. Istiqlol va mafkura. Jamiyatimiz rivojining hozirgi davrida g`oya va mafkuraga nisbatan munosabatning tubdan o`zgarganligi. g`oyalar falsafasini o`rganish ehtiyojining oshayotganligi. «Ideologiya» atamasining fanga kiritilishi va buning zamonaviy ahamiyati. Ushbu fanning asosiy funksiyalari, maqsadlari va tarbiyaviy tamoyillari. Uning ijtimoiy-falsafiy fanlar tizimidagi o`rni va boshqa fanlar bilan uzviy bog`liqligi. Tarix, falsafa, sotsiologiya, siyosatshunoslik, madaniyatshunoslik, etika, estetika, pedagogika va boshqa ijtimoiy fanlarda g`oyalar falsafasining namoyon bo`lishi. Mustaqillikni mustahkamlashning hozirgi davrida bunyodkor g`oyaviy dunyoqarashni shakllantirish zaruriyati. Islohotlar jarayonida g`oyashunoslikning tarbiyaviy imkoniyatlaridan foydalanish vazifalari.	4-18, 23-26, 29-31, 35, 37, 38, 40-42,	1-4
2.	Qadimgi SHarq xalqlari g`oyalarining shakllanish ildizlari. Reja: 1. Qadimgi Misr va Mesopotamiyadagi	2	Qadimgi sharq sivilizasisining o`ziga xos jihatlari. SHarq xalqlari g`oyalarining ibtidoiy mifologik ildizlari. Qadimgi Misr va Mesopotamiyada diniy-mifologik va ilmiy g`oyalarni shakllanishi va takomili. Qadimgi Hindiston xalqlarining ilk diniy g`oyalari. Veda ta`limoti.	4-18, 23-26, 29-31, 35,	

	diniy-falsafiy g'oyalar. 2. Qadimgi Hindistondagi diniy ta'limotlar va falsafiy maktablarning asosiy g'oyalari. 3. Qadimgi Xitoy xalqlarining diniy-ahloqiy va falsafiy g'oyalari.		Hindiston falsafiy maktablarining g'oyalari. Buddizm dini g'oyasi. Xitoyda diniy va falsafiy g'oyalarni shakllanishi. Daosizmdagi diniy va falsafiy g'oyalar. Konfutsiylilikning diniy-ahloqiy va falsafiy g'oyalari.	37, 38, 40-42, 54-55,	
3.	Qadimgi YUnoniston va Rimda g'oya muammosi haqidagi ilmiy qarashlar. Reja: 1. Ilk yunon falsafiy maktablari ta'limotida g'oya muammosi. 2. YUnon mutafakkirlari – Sokrat, Platon, Aristotel, Geraklit, Pifagorlarning g'oyaviy qarashlari. 3. Qadimgi Rim jamiyatining g'oya va mafkurasi.	2	Qadimgi yunon va Rim sivilizasiyasi YEvpopa sivilizasiyasining ibtidosi sifatida. G'arb mamlakatlarida g'oyaviy qarashlarning takomil bosqichlari. Suqrot, Platon, Aristotel, Geraklit, Pifagor va boshqalarning g'oyalari va ularning ahamiyati. YUnon falsafasida g'oya tushunchasining talqini. Ideya va materiya tushunchalarining aloqadorligi. Erkin Afina va Sparta, teng grajdanlar davlati – Rimdagi g'oya va mafkuralar. Rim imperiyasining g'oyalar tizimi va mafkurasi. Antik davr g'oyalarining jaxon xalqlarining keyingi siyosiy va ilmiy taraqqiyotidagi o'rni.	4-18, 23-26, 29-31, 35, 37, 38, 40-42, 56, 63, 54-55,	5-7 8-11
4.	Markaziy Osiyoda g'oyalarning shakllanishi va rivojlanishi. Reja: 1. Zardo'shtiylik, moniylik va mazdakiylikdagi g'oyalar tizimi. 2. Islom dini va uning aqidaviy, shariiy, so'fiy g'oyalari. 3. Uyg'onish davri Markaziy Osiyo mutafakkirlarining ta'limotida ijtimoiy-siyosiy, ahloqiy va falsafiy, ilmiy g'oyalar. 4. Turkistonda Rossiya imperiyasi bosqini davridagi mustabidchilik va	4	Markaziy Osiyoda g'oyalar takomili va uning jahon sivilizasiyasida tutgan o'rni. Olam, koinot, jamiyat va inson to'g'risidagi dastlabki g'oyaviy qarashlar, diniy va mifologik g'oyalar. qadimgi Xorazm, Sug'diyona, SHosh, Parkana va Kushon davri g'oyalari. «Avesto», Zardo'shtiylikda g'oyalar takomili. Moniy va Mazdak g'oyalari. Markaziy Osiyoda islom dini g'oyalarining yoyilishi. Beruniyning «qadimgi xalqlardan qolgan yodgorliklar» asari. Tasavvuf falsafasi, yassaviya, qubraviya, Naqshbandiya g'oyalari. Xorazmiy, Farobiy, Beruniy, Ibn-Sino merosida g'oyalar mavzusi. Temuriylar davri g'oyalari. Amir Temur, Ulug'bek, Navoiy, Boburning milliy va umuminsoniy g'oyalar to'g'risidagi fikrlari. Markaziy Osiyoda XVI – XVIII asrlardagi xonlik va amirliklar davrida sivilizasiyamiz	4-26, 29-31, 35, 37, 38, 40-49,	16-19

	mustaqillik g'oyasi. Jadidchilik harakatining asosiy g'oyalari.		g'oyalar tizimi. Turkistonda rus bosqini davri mustabidchilik va milliy ozodlik g'oyalari. XIX asr oxiri va XX asr boshlaridagi ijtimoiy g'oyalar: Ahmad Donish, Berdaq, Muqimiy, Furqat, jadidchilik, Maxmudxo'ja Behbudiy, Munavvarqori, Fitrat, cho'lpon, Abdulla Avloniy g'oyalarining ahamiyati.		
5.	O'rta asrlar va yangi davr YEvropaada g'oyalar tizimi Reja: 1. Xristianlik dinining asosiy g'oyalari. 2. YEvropaadagi Renessans davri badiiy va ijtimoiy-falsafiy g'oyalari. 3. YAngi davrda ilmiy va ijtimoiy-falsafiy g'oyalarni shakllanishi va rivoji.	2	Xristianlik g'oyalari. YEvropaada umumiy makon, milliy mumtozlik, imperial, kolonial va nasional taraqqiyot yo'llari to'g'risidagi g'oyalar. Salb yurishlarining g'oya va mafkurasi. YEvropaada ilk o'rta asrlar va Renessans davri g'oyalari. XV-XVII asrlardagi ijtimoiy-siyosiy o'zgarishlar va yangi zamon g'oyalarining shakllanishi. XVIII va XIX asrda g'oyalar sohasidagi o'zgarishlar: nasionalizm va internasionalizm, nemis klassik falsafasi, fransuz inqilobi va AQSH mustaqilligi e'lon qilgan g'oyalar. Russo, Lokk, Gegel, Robespier. Utopik sosializm va marksizmning sarob g'oyalari, ularning oqibati va tarixiy taqdiri.	4-18, 23-26, 29-31, 35, 37, 38, 40-42, 57-62, 64-66,	12-15
6.	XX asr va hozirgi davrda g'oyalar taraqqiyoti. Reja: 1.XX asrda g'oyalar tizimidagi o'zgarishlarning siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy va ma'naviy omillari. 2. Ilg'or ijtimoy-siyosiy g'oyalar. 3. Milliy mumtozlik imperial, kolonial, nasional shovinistik kabi siyosiy g'oya va mafkuralar. 4. XX asr ikkinchi yarmi XXI asr boshlarida g'oyaviy va mafkuraviy	2	Ideologiyaning XIX asr o'rtalaridan boshlangan takomil bosqichlari. «Ideologiya» atamasining fanga kiritilishi. g'oya va mafkura muammosiga ob'ektiv, sub'ektiv, evolyusion va inqilobiy, siyosiy yondashuvlar. XIX asr oxiri va XX asr ideologiyasi, uning o'ziga xos xususiyatlari.ideologiyaning jamiyat hayotidagi ta'sirini oshishi. Deideologiya va reideologiya yo'nalish va amaliyot sifatida. Jamiyat hayotini yalpi mafkulashtirishning XX asrdagi salbiy oqibatlari. XX asrning oxiridagi g'oyaviy-mafkuraviy jarayonlar va ideologiyaning dolzarb masalalari.	4-18, 23-26, 29-31, 35, 37, 38, 40-42,	19-21

	ziddiyatlar.				
7.	Ideologik ong va dunyoqarash. Reja: 1.Ideologik ong va uning o`ziga xos jihatlar. 2.Olamni ideologik tushunish va baholash usullari. 3.Ideologik ong va dunyoqarashni o`rganish bilan bog`liq muammolar.	2	Ideologik ong va uning o`ziga xosligi. Olamni ideologik tushunish, idrok, g`oyaviy tushuncha va xulosalar. Voqea va hodisalarga g`oyaviy asosda munosabat. Jamiyatga ideologik yondashuvning xususiyatlari. Ideologik baholashning o`ziga xos xususiyatlari va ilmiy usullari. Ideologik prognoz va profilaktika. Ideologik ongning kelajakni bashorat qilish bilan bog`liq imkoniyatlari. Ideologik ong va dunyoqarashni o`rganish bilan bog`liq muammolar. Bu borada tadqiqotlar olib borishning zarurligi. Mustaqillik sharoitida bunyodkor g`oyalarga asoslangan dunyoqarashni shakllantirish vazifalari.	4-18, 23-26, 29-31, 35, 37, 38, 40-42, 54-55,	22-24
8.	“G`oya” va “mafkura” kategoriyalari.</b> <b>Reja:</b> 1.“G`oya” kategoriyasining mohiyati, mazmuni va tavsifi. 2. G`oyalarning sub`ekti va ob`ekti. 3.G`oya va dunyoqarash shakllarining o`zaro bog`liqligi. 4.“Mafkura” kategoriyasining mohiyati va mazmuni. 5.G`oya va mafkuralarning uzviy aloqadorligi.	4	«G`oya» kategoriyasi, uning mohiyati va mazmuni, taʼrifi va tavsifi. G`oyalarning obʼekti va subʼekti. Uning «fikr» va «mafkura», «maqsad» va «ideal» tushunchalari bilan aloqasi. Bu tushunchalarning g`oyalar namoyon bo`lishidagi ahamiyati. g`oya va dunyoqarash. Dunyoqarash shakllarining g`oyalar bilan bog`liqligi. «Mafkura» kategoriyasi, uning mohiyati va mazmuni. Ideologiya tushunchasining strukturasi, uni tashkil etgan elementlar tizimi. g`oya va mafkuraning uzviy aloqadorligi, o`zaro ta`siri va aks ta`siri. g`oyasiz mafkuraning bo`lmasligi, mafkurasiz g`oyaning amalga oshmasligi. G`oya va mafkurani keng va tor, konkret va abstrakt talqin qilish. g`oya va mafkuraga milliy, umuminsoniy, siyosiy, sinfiy, partiyaviy va boshqa yondashuvlar. Ularning asl mohiyatini, umuminsoniy mazmunini, xilma-xil xususiyatlarini bilishning g`oyaviy aqidaparastlikka qarshi dunyoqarashni shakllantirishdagi o`rni. g`oya va mafkura kategoriyalarini ilmiy, amaliy o`rganishning ahamiyati.	4-18, 23-26, 29-31, 35, 37, 38, 40-42,	23-26

9.	G'oya va mafkuralarning namoyon bo'lish shakllari. Reja: 1.G'oya va mafkuralarning xilma-xilligining omillari. 2.Tarixiy, milliy, umumiinsoniy g'oya va mafkuralar. 3.Bunyodkorlik va vayronkor g'oyalarning namoyon bo'lish shakllari. 4.Hozirgi davrda keng tarqalgan vayronkor siyosiy g'oya va mafkuralar.	4	G'oya va mafkuralarning xilma-xilligi namoyon bo'lish xususiyatlari va xilma-xil klasifikatsiyalari. Tarixiy, milliy, umuminsoniy g'oya va mafkuralar. Bunyodkor va vayronkor g'oyalar, ularning namoyon bo'lish xususiyatlari, inson va jamiyat hayotidagi ahamiyati. Milliy mustaqillik, milliy davlatchilik, mustamlakachilik, imperialistik, shovinistik va boshqa g'oyalar. Liberalizm va konservatizm g'oyalari. Jamiyatni ijtimoiy tuzilishi bilan bog'liq g'oya va mafkura shakllari: sinfiy, partiyaviy, ijtimoiy-siyosiy. «Davlat mafkurası» tushunchasi. Totalitar mafkuralar: sobiq kommunizm, fashizm va boshqalar. Terrorchilik va ekstremizm g'oyalari, ularga qarshi kurash zarurligi.	4-18, 23-26, 29-31, 35, 37, 38, 40-42,	27-30
10.	Tarixni ideologik tushunish. Reja: 1.Tarix va taraqqiyotni turli xil tushunish va tarix falsafasining asosiy konsepsiyalari. 2.Umumijtimoiy o'zgarishlarning umumideologik o'zgarishlar bilan bog'liqligi. 3. Sobiq ittifoq g'oyalari va mafkuraviy tizimi inkor etilishida tarixga ideologik yondashuvning namoyon bo'lishi. 4.O'zbekistonning mustaqil taraqqiyoti jarayonida g'oya va mafkura sohasidagi o'zgarishlar: inkor va yangilanishning asosiy tamoyillari.	2	Tarix va taraqqiyotni turli xil (ilmiy, diniy, falsafiy, dialektik, idealistik va boshqa) tushunish. Ularning mohiyati, maqsadlari va namoyon bo'lish xususiyatlari. Jamiyat rivojini ideologik tushunish. Uning taraqqiyotni politologik, kulturologik, sosiologik va boshqa tushunishlardan farqi. Umumijtimoiy o'zgarishlarning umumideologik o'zgarishlar bilan aloqadorligi. g'oya va mafkuralar o'zgarishining ijtimoiy taraqqiyotga bog'liqligi qonuni. Uning o'tmish va hozirgi zamondagi namoyon bo'lish xususiyatlari. Zamon va davrlar o'zgarishi bilan bog'liq g'oyaviy, mafkuraviy jarayonlar: inkor, yangilanish va vorislik. jarayonida g'oya va mafkuralar sohasidagi o'zgarishlar. Bu borada tug'iladigan muammolar va ularni hal qilish yo'llari. Sobiq ittifoq g'oyalari va mafkuraviy tizimi inkor etilishida tarixga ideologik yondashuvning namoyon bo'lishi. O'zbekistonning mustaqil taraqqiyoti jarayonida g'oya va mafkura sohasidagi o'zgarishlar: inkor va yangilanishning asosiy tamoyillari.	4-18, 23-26, 29-31, 35, 37, 38, 40-42, 27-28	31-34

11.	G`oya va mafkuralar tizimi.</b> <b>Reja:</b> 1.“G`oyalar tizimi” va “mafkuralar tizimi” tushunchalarining mohiyati, mazmuni, elementlari. 2.Ijtimoiy voqelikning g`oyalar tizimi. 3.O`tish davrida g`oya va mafkuralar tizimida o`zgarish dialektikasi. 4.Ijtimoiy barqarorlik va g`oyaviy tizim barqarorligining o`zaro aloqasi.	2	«G`oyalar tizimi», «Mafkuraviy tizim» tushunchalari, ularning mohiyati, tuzilishi va namoyon bo`lish xususiyatlari. g`oyalartizimi jamiyat aszolarining birligi va hamjihatligini ta`minlash mezonlari va asosi sifatida. Mafkuraviy tizimni tashkil etuvchi elementlar, ularning o`zaro aloqasi va bog`liqligi. G`oya va mafkura shakllarining jamiyatni umumiy ma`naviy tizimidagi o`rni va ahamiyati. Ijtimoiy voqelik (jamiyat, tarixiy bosqich, davlat va boshq.)ning g`oyalar tizimi. Mafkuraviy tizimning ijtimoiy taraqqiyotga bog`liqligi qonuni. Jamiyat rivojining har bir tarixiy davriga, jamiyat yoki davlatga muayyan mafkura tizimining mos kelishi - ideologiyaning umumiy qonuni. Tarixiy rivojlanish yoki taraqqiyotning bir bosqichdan boshqasiga o`tishi jarayonida g`oyalar va mafkuralar tizimining o`zgarish dialektikasi. G`oya va mafkuralar tizimining barqarorligi va beqaror holatlari. Ularni tashkil etadigan elementlarning o`zaro mutanosiblik va nomutanosiblik holatlari. Ijtimoiy barqarorlikning g`oyaviy tizim barqarorligi bilan bog`liqligi.	4-18, 23-26, 29-31, 35, 37, 38, 40-42,	35-37
12.	G`oyaviylik va g`oyasizlik. Reja: 1.“G`oyaviylik” va “g`oyasizlik” tushunchalarining mazmuni, mohiyati. 2.G`oyaviylik va g`oyasizlik mezonlari va me`yorlari. 3.G`oyalarning qadrsizlanishi jarayoni. 4.G`oyasizlikga qarshi kurash zarurati va vositasi. 5.YOshlarni ezgu g`oyalar ruhida tarbiyalash vazifalari.	4	«G`oyaviylik» va «g`oyasizlik» tushunchalari. Ularning ijtimoiy mohiyati va mazmuni. G`oyaviylik va g`oyasizlik mezonlari va me`yorlari. G`oyalilik mezonlari buzilishining salbiy oqibatlari. g`oyaviylik va mafkurasizlikning shaxsiy, milliy, umuminsoniy, va boshqa darajalari. G`oyasizlik va mafkuraviy bo`shliqning aloqadorligi. Utopik g`oyalar va mafkuraviy illyuziyalar. G`oyaviylik va g`oyasizlik qarama-qarshi hodisalar sifatida. g`oyalarning qadrsizlanishi mafkuraviy jarayon sifatida. Bu jarayonning kishilar ongida aks etishi, inson va jamiyat hayotidagi oqibatlari. G`oyasizlikka qarshi kurashning zarurligi va ahamiyati. Istiqlool g`oyalarining qadrini	4-18, 23-26, 29-31, 35, 37, 38, 40-42,	38-40

			saqlash masalalari. Respublikamizdagi islohotlar jarayonida bunyodkor g'oyalar va mafkuraviy tamoyillarning ustuvorligini taʼminlash imkoniyatlari. YOshlarda ezgu g'oyalarga sadoqat tuyg'usini tarbiyalash vazifalari.		
--	--	--	--	--	--

“G`OYALAR FALSAFASI” FANIDAN SEMINAR MAVZULARI

№	Mavzular	Soat	Tayanch tushunchalar	Adabiyotlar	Ko`rgazmali qurollar
1.	G`oyalar falsafasining predmeti, maqsad va vazifalari</b>  1. G`oyalar falsafasi fanining predmeti, tadqiqot ob`ekti va asosiy kategoriyalari. 2. G`oyalar falsafasi fanining maqsadi, vazifalari, qonuniyatlari va tamoyillari. 3. Istiqlool davrida g`oya va mafkuralarga munosabatning tubdan o`zgarganligi.	2	«G`oyalar falsafasi», «g`oyashunoslik», «Ideologiya», «Mafkura nazariyasi» atamalari, ularning mohiyati, mazmuni, o`zaro aloqadorligi va farqlari. g`oya va mafkuralarni o`rganuvchi ilm sohasining sobiq ittifoqdagi taqdiri. yakka mafkura, totalitar kommunistik g`oya xukmron davrda bu boradagi umuminsoniy muammolarning hal qilinmay qolganligi va tadqiq etilmaganligi. Istiqlool va mafkura. Jamiyatimiz rivojining hozirgi davrida g`oya va mafkuraga nisbatan munosabatning tubdan o`zgarganligi. g`oyalar falsafasini o`rganish ehtiyojining oshayotganligi. «Ideologiya» atamasining fanga kiritilishi va buning zamonaviy ahamiyati. Ushbu fanning asosiy funksiyalari, maqsadlari va tarbiyaviy tamoyillari. Uning ijtimoiy-falsafiy fanlar tizimidagi o`rni va boshqa fanlar bilan uzviy bog`liqligi. Tarix, falsafa, sosiologiya, siyosatshunoslik, madaniyatshunoslik, etika, estetika, pedagogika va boshqa ijtimoiy fanlarda g`oyalar falsafasining namoyon bo`lishi. Mustaqillikni mustahkamlashning hozirgi davrida bunyodkor g`oyaviy dunyoqarashni shakllantirish zaruriyati. Islohotlar jarayonida g`oyashunoslikning tarbiyaviy imkoniyatlaridan foydalanish vazifalari.	4-18, 23-26, 29-31, 35, 37, 38, 40-42,	1-4
2	G`oyalar falsafasining sharqona ildizlari</b> 1. Qadimiy SHarqda g`oyalar takomili va uning jahon sivilizasiyasida tutgan o`rni.	4	SHarq va Markaziy Osiyoda g`oyalar takomili va uning jahon sivilizasiyasida tutgan o`rni. Olam, koinot, jamiyat va inson to`g`risidagi dastlabki g`oyaviy qarashlar, diniy va mifologik g`oyalar. qadimgi Xorazm, Sug`diyona, SHosh, Parkana va Kushon davri g`oyalari. «Avesto»,	4-26, 43-49, 29-31, 35, 37, 38, 40-42,	5-7, 16-19.

	2. Markaziy Osiyoda islomgacha va undan keyingi davrlarda sivilizasiyamiz g'oyalari taqdiri. 3. Temuriylar davri g'oyalari va mafkuraviy tolerantlik. 4. Markaziy Osiyoda XVI – XVIII asrlardagi xonlik va amirliklar davrida sivilizasiyamiz g'oyalar tizimi 5. Turkistonda rus bosqini davri, XIX asr va XX asr boshlaridagi ijtimoiy siyosiy g'oyalar.		Zardo'shtiylikda g'oyalar takomili. Moniy va Mazdak g'oyalari. Markaziy Osiyoda islom dini g'oyalarining yoyilishi. Beruniyning «qadimgi xalqlardan qolgan yodgorliklar» asari. Tasavvuf falsafasi, yassaviya, qubraviya, Naqshbandiya g'oyalari. Xorazmiy, Forobiy, Beruniy, Ibn-Sino merosida g'oyalar mavzusi. Temuriylar davri g'oyalari. Amir Temur, Ulug`bek, Navoiy, Boburning milliy va umuminsoniy g'oyalar to`g`risidagi fikrlari. Markaziy Osiyoda XVI – XVIII asrlardagi xonlik va amirliklar davrida sivilizasiyamiz g'oyalar tizimi. Turkistonda rus bosqini davri mustabidchilik va milliy ozodlik g'oyalari. XIX asr oxiri va XX asr boshlaridagi ijtimoiy g'oyalar: Ahmad Donish, Berdaq, Muqimiy, Furqat, jadidchilik, Maxmudxo`ja Behbudiy, Munavvarqori, Fitrat, cho`lpon, Abdulla Avloniy g'oyalarining ahamiyati.		
3	Ideologiyaning g`arbdagi qadimgi davr va o`rta asrlardagi rivojlanish bosqichlari 1. G`arbdagi mifologik, diniy va siyosiy jarayonlar to`g`risidagi dastlabki g`oyaviy qarashlar. 2. Rim imperiyasi va umumYEvropa-yagona makon ekani to`g`risidagi g`oyalar.</p> <p>3. YEvropaada Renessans davri g`oyalari. Xristianlikning sofliğini saqlash, milliy davlatchilik, kolonial va imperial taraqqiyot to`g`risidagi	4	G`arb mamlakatlarida g`oyaviy qarashlarning takomil bosqichlari. Suqrot, Platon, Aristotel, Geraklit, Pifagor va boshqalarning g'oyalari va ularning ahamiyati. Erkin Afina va Sparta, teng grajdanlar davlati – Rimdagi g`oya va mafkuralar. Rim imperiyasining g'oyalar tizimi va mafkurasi. Xristianlik g'oyalari. YEvropaada umumiy makon, milliy mumtozlik, imperial, kolonial va nasional taraqqiyot yo`llari to`g`risidagi g'oyalar. Salb yurishlarining g`oya va mafkurasi. YEvropaada ilk o`rta asrlar va Renessans davri g'oyalari.	4-18, 23-26, 29-31, 35, 37, 38, 40-42, 54-55	8-13

	g'oyalar.				
4.	Ideologiyaning yangi va eng yangi davrdagi takomili 1. Yangi davrda g'arbdagi iqtisodiy va ijtimoiy-siyosiy o'zgarishlar hamda uning g'oyalar tizimiga ta'siri. 2. Ideologiyaning XVIII-XIX asrlardagi takomil bosqichlari. Konstitusionalizm, konservatizm va liberalizm g'oyalari. 3. Zamonaviy ideologiyaning rivoji, bu sohadagi tadqiqotlar, muammo va vazifalar.	4	XV-XVII asrlardagi ijtimoiy-siyosiy o'zgarishlar va yangi zamon g'oyalarining shakllanishi. XVIII va XIX asrda g'oyalar sohasidagi o'zgarishlar: nasionalizm va internasionalizm, nemis klassik falsafasi, fransuz inqilobi va AQSH mustaqilligi e'lon qilgan g'oyalar. Russo, Lokk, Gegel, Robespier. Utopik sosializm va marksizmning sarob g'oyalari, ularning oqibati va tarixiy taqdiri. Ideologiyaning XIX asr o'rtalaridan boshlangan takomil bosqichlari. «Ideologiya» atamasining fanga kiritilishi. g'oya va mafkura muammosiga ob'ektiv, sub'ektiv, evolyusion va inqilobiy, siyosiy yondashuvlar. XIX asr oxiri va XX asr ideologiyasi, uning o'ziga xos xususiyatlari. Deideologiya va reideologiya yo'nalish va amaliyot sifatida. XX asrning oxiridagi g'oyaviy-mafkuraviy jarayonlar va ideologiyaning dolzarb masalalari.	4-18, 23-26, 29-31, 35, 37, 38, 40-42,	14-15. 19-21.
5.	Ideologik ong va dunyoqarash 1. Ideologik ong va dunyoqarashning ilmiy-nazariy tavsifi. 2. G'oya va mafkuraga asoslangan idrok, tushuncha va xulosalar, maqsad-muddaolar va ideallar. 3. Ideologik ong va dunyoqarashni o'rganish bilan bog'liq muammolar 4. Ideologik yondashuvning ilmiy usullari, mafkuraviy diagnoz, profilaktika va prognoz.	2	Ideologik ong va uning o'ziga xosligi. Olamni ideologik tushunish, idrok, g'oyaviy tushuncha va xulosalar. Voqea va hodisalarga g'oyaviy asosda munosabat. Jamiyatga ideologik yondashuvning xususiyatlari. Ideologik baholashning o'ziga xos xususiyatlari va ilmiy usullari. Ideologik prognoz va profilaktika. Ideologik ongning kelajakni bashorat qilish bilan bog'liq imkoniyatlari. Ideologik ong va dunyoqarashni o'rganish bilan bog'liq muammolar. Bu borada tadqiqotlar olib borishning zarurligi. Mustaqillik sharoitida bunyodkor g'oyalarga asoslangan dunyoqarashni shakllantirish vazifalari.	4-18, 23-26, 29-31, 35, 37, 38, 40-42, 54-55	22-24
6.	«G'oya» va «mafkura»		«G'oya» kategoriyasi, uning mohiyati va mazmuni,		

	kategoriyalari 1. «G`oya» kategoriyasi, uning mohiyati va namoyon bo`lish xususiyatlari. 2. «Mafkura» kategoriyasi, uning boshqa ijyimoiy-falsafiy tushunchalar bilan aloqasi. 3. «G`oya» va mafkuraning uzviy bog`liqligi va o`zaro ta`siri. 4. G`oya va mafkuraga milliy, umuminsoniy, siyosiy, sinfiy, partiyaviy va boshqa yondashuvlar 5. «G`oya» va «mafkura» tushunchalarining mazmun-mohiyatini o`rganishning ilmiy va tarbiyaviy ahamiyati	4	taʼrifi va tavsifi. G`oyalarning ob`ekti va sub`ekti. Uning «fikr» va «mafkura», «maqsad» va «ideal» tushunchalari bilan aloqasi. Bu tushunchalarning g`oyalar namoyon bo`lishidagi ahamiyati. G`oya va dunyoqarash. Dunyoqarash shakllarining g`oyalar bilan bog`liqligi. «Mafkura» kategoriyasi, uning mohiyati va mazmuni. Ideologiya tushunchasining strukturasi, uni tashkil etgan elementlar tizimi. G`oya va mafkuraning uzviy aloqadorligi, o`zaro ta`siri va aks ta`siri. G`oyasiz mafkuraning bo`lmasligi, mafkurasiz g`oyaning amalga oshmasligi. G`oya va mafkurani keng va tor, konkret va abstrakt talqin qilish. G`oya va mafkuraga milliy, umuminsoniy, siyosiy, sinfiy, partiyaviy va boshqa yondashuvlar. Ularning asl mohiyatini, umuminsoniy mazmunini, xilma-xil xususiyatlarini bilishning g`oyaviy aqidaparastlikka qarshi dunyoqarashni shakllantirishdagi o`rni. G`oya va mafkura kategoriyalarini ilmiy, amaliy o`rganishning ahamiyati.	4-18, 23-26, 29-31, 35, 37, 38, 40-42,	23-26.
7.	G`oya va mafkuralarning namoyon bo`lish shakllari 1. G`oya va mafkuralarning xilma-xilligini asosiy omillari. 2. Bunyodkor va vayronkor g`oyalar. 3. «Milliy g`oya» va «davlat mafkurasi» tushunchalari. 4. G`oya va mafkuralar milliy, sinfiy, ijtimoiy-siyosiy shakllari. 5. Terrorchilik va ekstremizm	4	G`oya va mafkuralarning xilma-xilligi namoyon bo`lish xususiyatlari va xilma-xil klasifikatsiyalari. Tarixiy, milliy, umuminsoniy g`oya va mafkuralar. Bunyodkor va vayronkor g`oyalar, ularning namoyon bo`lish xususiyatlari, inson va jamiyat hayotidagi ahamiyati. Milliy mustaqillik, milliy davlatchilik, mustamlakachilik, imperialistik, shovinistik va boshqa g`oyalar. Liberalizm va konservatizm g`oyalari. Jamiyatni ijtimoiy tuzilishi bilan bog`liq g`oya va mafkura shakllari: sinfiy, partiyaviy, ijtimoiy-siyosiy. «Davlat mafkurasi» tushunchasi. Totalitar mafkuralar: sobiq	4-18, 23-26, 29-31, 35, 37, 38, 40-42,	27-30

	g'oyalari, ularga qarshi kurash zarurligi.		kommunizm, fashizm va boshqalar. Terrorchilik va ekstremizm g'oyalari, ularga qarshi kurash zarurligi.		
8.	Tarixni ideologik tushunish, g'oya va mafkuralarning taraqqiyotga bog'liqligi 1. Tarix va taraqqiyotni ideologik tushunish. 2. Ijtimoiy jarayonlarning mafkuraviy o'zgarishlar bilan aloqadorligi. 3. g'oya va mafkuralar o'zgarishining ijtimoiy taraqqiyotga bog'liqligi 4. g'oya va mafkuralarning o'zgarishi va o'rin almashuvida inkor va vorislik. 5. Mustaqillik davrida O'zbekistonda g'oya va mafkura sohasidagi o'zgarishlar jarayoni.	2	Tarix va taraqqiyotni turli xil (ilmiy, diniy, falsafiy, dialektik, idealistik va boshqa) tushunish. Ularning mohiyati, maqsadlari va namoyon bo'lish xususiyatlari. Jamiyat rivojini ideologik tushunish. Uning taraqqiyotni politologik, kulturologik, sosiologik va boshqa tushunishlardan farqi. Umumijtimoiy o'zgarishlarning umumideologik o'zgarishlar bilan aloqadorligi. G'oya va mafkuralar o'zgarishining ijtimoiy taraqqiyotga bog'liqligi qonuni. Uning o'tmish va hozirgi zamondagi namoyon bo'lish xususiyatlari. Zamon va davrlar o'zgarishi bilan bog'liq g'oyaviy, mafkuraviy jarayonlar: inkor, yangilanish va vorislik. jarayonida g'oya va mafkuralar sohasidagi o'zgarishlar. Bu borada tug'iladigan muammolar va ularni hal qilish yo'llari. Sobiq ittifoq g'oyalari va mafkuraviy tizimi inkor etilishida tarixga ideologik yondashuvning namoyon bo'lishi. O'zbekistonning mustaqil taraqqiyoti jarayonida g'oya va mafkura sohasidagi o'zgarishlar: inkor va yangilanishning asosiy tamoyillari.	4-18, 23-26, 29-31, 35, 37, 38, 40-42, 27-28,	31-34
9.	G'oyalar va mafkuralar tizimi 1. G'oyalar va mafkuralar tizimining mohiyati, tuzilishi va namoyon bo'lish shakllari. 2. Ijtimoiy voqelik va uning g'oyalar tizimi. 3. Mafkuraviy tizimning ijtimoiy	4	«G'oyalar tizimi», «Mafkuraviy tizim» tushunchalari, ularning mohiyati, tuzilishi va namoyon bo'lish xususiyatlari. G'oyalar tizimi jamiyat aʼzolarining birligi va hamjihatligini taʼminlash mezonlari va asosiy sifatida. Mafkuraviy tizimni tashkil etuvchi elementlar, ularning o'zaro aloqasi va bog'liqligi. G'oya va mafkura shakllarining jamiyatni umumiy maʼnaviy	4-18, 23-26, 29-31, 35, 37, 38, 40-42,	35-37

	taraqqiyotga bog'liqligi qonuni. 4. G'oya va mafkuralar tizimining barqarorligi va beqaror holatlari 5. Taraqqiyotning bir bosqichidan boshqasiga o'tishi jarayonida g'oyalar tizimining o'zgarish tamoyillari		tizimidagi o'rni va ahamiyati. Ijtimoiy voqelik (jamiyat, tarixiy bosqich, davlat va boshq.) ning g'oyalar tizimi. Mafkuraviy tizimning ijtimoiy taraqqiyotga bog'liqligi qonuni. Jamiyat rivojining har bir tarixiy davriga, jamiyat yoki davlatga muayyan mafkura tizimining mos kelishi - ideologiyaning umumiy qonuni. Tarixiy rivojlanish yoki taraqqiyotning bir bosqichdan boshqasiga o'tishi jarayonida g'oyalar va mafkuralar tizimining o'zgarish dialektikasi. g'oya va mafkuralar tizimining barqarorligi va beqaror holatlari. Ularni tashkil etadigan elementlarning o'zaro mutanosiblik va nomutanosiblik holatlari. Ijtimoiy barqarorlikning g'oyaviy tizim barqarorligi bilan bog'liqligi.		
10.	G'oyaviylik va g'oyasizlik 1. G'oyaviylik va g'oyasizlikning mohiyati va mazmuni. 2. G'oyaviylik mezonlari, meъyorlari va mo'ljallari. 3. G'oyaviylik va g'oyasizlik qarama-qarshi hodisalar sifatida. 4. G'oya va mafkuraning qadrsizlanishi nazariy va amaliy muammo sifatida. 5. Mustaqil O'zbekistonda istiqlol g'oyalarining qadrini saqlash vazifalari	2	«G'oyaviylik» va «g'oyasizlik» tushunchalari. Ularning ijtimoiy mohiyati va mazmuni. G'oyaviylik va g'oyasizlik mezonlari va meъyorlari. G'oyalilik mezonlari buzilishining salbiy oqibatlari. G'oyaviylik va mafkurasizlikning shaxsiy, milliy, umuminsoniy, va boshqa darajalari. G'oyasizlik va mafkuraviy bo'shliqning aloqadorligi. Utopik g'oyalar va mafkuraviy illyuziyalar. G'oyaviylik va g'oyasizlik qarama-qarshi hodisalar sifatida. G'oyalarning qadrsizlanishi mafkuraviy jarayon sifatida. Bu jarayonning kishilar ongida aks etishi, inson va jamiyat hayotidagi oqibatlari. G'oyasizlikka qarshi kurashning zarurligi va ahamiyati. Istiqlol g'oyalarining qadrini saqlash masalalari. Respublikamizdagi islohotlar jarayonida bunyodkor g'oyalar va mafkuraviy tamoyillarning ustuvorligini taъminlash imkoniyatlari. YOshlarda ezgu	4-18, 23-26, 29-31, 35, 37, 38, 40-42,	38-40

			g'oyalarga sadoqat tuyg'usini tarbiyalash vazifalari.		
--	--	--	---	--	--

Tavsiya etilgan adabiyotlar ruxxati:

Asosiy adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitusiyasi. T.: O'zbekiston, 2003. – 40 b.
2. O'zbekiston Respublikasining «Ta'lim to'g'risida»gi Qonuni. // Barkamol avlod — O'zbekiston taraqqiyotining poydevori. – T.: SHarq, 1998.– B.32-36.
3. O'zbekiston Respublikasi «Kadrlar tayyorlash milliy dasturi to'g'risida»gi Qonuni. // Barkamol avlod — O'zbekiston taraqqiyotining poydevori. – T.:SHarq, 1998. – B. 37-42 .
4. Karimov I.A. O'zbekiston: milliy istiqolol, iqtisod, siyosat, mafkura. T.1. – T.: O'zbekiston, 1996. – 236 b.
5. Karimov I.A. Bizdan ozod va obod Vatan qolsin. T.2. – T.: O'zbekiston, 1996. – 127 b.
6. Karimov I.A. YAngicha fikrlash va ishlash davr talabi. T.5. – T.: O'zbekiston, 1997. – 412 b.
7. Karimov I.A. Xavfsizlik va barqaror taraqqiyot yo'lida. T.6. – T.: O'zbekiston, 1998. – 196 b.
8. Karimov I.A. Biz kelajagimizni o'z qo'limiz bilan quramiz. T.7. – T.: O'zbekiston, 1999. – 476 b.
9. Karimov I.A. Ozod va obod Vatan, erkin va farovon hayot – pirovard maqsadimiz. T.8. – T.: O'zbekiston, 2000. – 175 b.
10. Karimov I.A. Vatan ravnaqi uchun har birimiz mas'ulmiz. T.9. – T.: O'zbekiston, 2001. – 182 b.
11. Karimov I.A. Xavfsizlik va tinchlik uchun kurashmoq kerak. T.10. – T.: O'zbekiston, 2002. – 211 b.
12. Karimov I.A. Biz tanlagan yo'l – demokratik taraqqiyot va ma'rifiy dunyo bilan hamkorlik yo'li. T.11. – T.: O'zbekiston, 2003. – 251 b.
13. Karimov I.A. Tinchlik va xavfsizligimiz o'z kuch-qudratimizga, hamjihatligimiz va qat'iy irodamizga bog'liq. T.12. – T.: O'zbekiston, 2004. – 194 b.
14. Karimov I.A. Bizning bosh maqsadimiz – jamiyatni demokratlashtirish va yangilash, mamlakatni modernizasiya va isloh qilishdir. – T.: O'zbekiston, 2005. – 134 b.
15. Karimov I.A. O'zbek xalqi hech qachon, hech kimga qaram bo'lmaydi. T.13. – T.: O'zbekiston, 2005.
16. Karimov I.A. Jamiyatimizni erkinlashtirish, islohotlarni chuqurlashtirish, ma'naviyatimizni yuksaltirish va xalqimizning hayot darajasini oshirish – barcha immlarimizning mezoni va maqsadidir. T.15. – T.: O'zbekiston, 2007. – 320 b.
17. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – T.: Ma'naviyat, 2008.
18. Karimov I.A. Eng asosiy me'zon – hayot haqiqatini aks ettirish. –T.: O'zbekiston, 2009.
19. Karimov I.A. Jahon moliyaviy – iktisodiy inqirozi, O'zbekiston sharoitida uni bartaraf etishning yo'llari va choralari. – T.: O'zbekiston, 2009.
20. Abu Nasr Farobiy. «Fozil odamlar shahri». Toshkent, G'ofur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti, 1993 yil.
21. Ibrohimov A., Sultonov X., Jo'raev N. Vatan tuyg'usi.-T.: O'zbekiston, 1996.-439 b.
22. Imom Buxoriy. «Xadis». 4 jildlik. Toshkent, Qomuslar bosh tahririyati, 1992 yil.

21. Imom Termiziy. «Sahihi Termiziy». Toshkent, Qomuslar bosh tahririyati, 1993 yil.
22. Milliy istiqloq g'oyasi O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim bakalavriyat bosqichi uchun darslik.-T.: Akademiya, 2005.-368 b.
23. Milliy istiqloq g'oyasi: asosiy tushuncha va tamoyillar.- T.: O'zbekiston, 2000.-80 b.
24. Nazarov Q. Ochil'diev A. Milliy istiqloq g'oyasi: asosiy tushunchalar, tamoyillar va atamalar.(qisqa izohli tajribaviy lug'at)- T.: YAngi asr avlodi, 2001.- 192b.
25. Nazarov Q. Mamashokirov S. Milliy istiqloq g'oyasi: asosiy tushuncha va tamoyillar.(izohli ko'rgazmali vositalar)- T.: yangi asr avlodi, 2002.-80 b.
26. Ochil'diev A. Milliy g'oya va millatlararo munosabatlar.-T.: O'zbekiston, 2004.-133 b.
27. Qur'oni karim. Toshkent, «CHO'lpon» nashriyoti, 1993 yil.
28. O'zbekiston jamiyatni demokratlashtirish va yangilash mamlakatni modernizasiya va isloq qilish yo'lida.-T.: Akademiya, 2005.-640 b.

Qo'shimcha adabiyotlar

29. Abilov O'. Milliy g'oya ma'naviy omillar.-T.: Ma'naviyat, 1999.-56 b.
30. Abdulla Avloniy. «Turkiy guliston yoxud ahloq». Toshkent, «SHarq» nashriyoti, 1994 yil.
31. Abu Rayxon Beruniy. «Qadimgi xalqlardan qolgan yodgorliklar». Toshkent, 1998 yil.
32. Alisher Navoiy. «Mahbub ul-qulub». Toshkent, 1987 yil.
33. Аристотель. Политика. Афинская полития»: Мысль; 1997.
34. Bobobev H., G'ofurov Z. Milliy istiqloq mafkurasi va taraqqiyot.-T.: YAngi asr avlodi, 2001.-82 b.
35. Вебер М. Протестантские этика и дух капитализма. / Избранные произведения: Пер. с нем. – М.: Прогресс, 1990. – 808 с.
36. BMTning Inson huquqlari deklarasiyasi. «Inson huquqlari: o'quv qo'lanmasi», Toshkent, «Adolat» nashriyoti. 1998 yil.
37. Гегель Г.В.Ф. Лекции по философии истории. СПб.: Наука, 1993, 2000. – 480с.
38. Ergashev I., SHaripov B., Jakbarov M. Jamiyatni erkinlashtirish va ma'naviyat.-T.: Akademiya, 2002.-125 b.
39. Falsafa qomusiy lug'ati. –T.: «SHarq». 2004 y.
40. Falsafa asoslari. Q.Nazarov muharrirligida. – T.: O'zbekiston, 2005. – 382 b.
41. «Jalolidin Manguberdi». Toshkent, «SHarq» nashriyoti, 1999 yil.
42. Кант И. Идея всеобщей истории во всемирно-гражданском плане. / Сочинения в шести томах. – М., Мысль, 1966. – (Философ. наследие).
43. Markaziy Osiyo: g'oyaviy jarayonlar va mafkuraviy tahdid. Q.Nazarov muharrirligida.-T.: yangi asr avlodi, 2001.-66 b.
44. Mahmudxo'ja Behbudiy. Tanlangan asarlar. Toshkent, «Ma'naviyat» nashriyoti, 2000 yil.
45. Milliy g'oya: nazariy manbalar. – T.: Akademiya, 2007. – 312 b.
46. Milliy g'oya inson va zamon. Q.Nazarov muharrirligida.-T.: YAngi asr avlodi, 2001.-78 B.
47. Milliy g'oya: targ'ibot texnologiyalari va atamalar lug'ati. – T.: Akademiya, 2007. – 352 b.
48. Milliy istiqloq g'oyasi: nazariya va amaliyot. Q.Nazarov muharrirligida.-T.: YAngi asr avlodi, 2001.-64 b.
49. Mirzo Ulug'bek. «To'rt ulus tarixi». Toshkent, 1996.
50. Mirhamidov M.O'zbekiston: demokratik huquqiy davlat va fuqarolik jamiyati qurish yo'lida.-T.: Universitet, 2003.-192 b.

51. Nizomulmulk. Siyosatnoma. – T.: Yangi asr avlodi, 2008. – 240 b.
52. Ницше Ф. О пользе и вреде истории для жизни. / Сочинения в 2 т. Т. 1. Литературные памятники. – М.: Мысль, 1990. – 829 с.
53. Olimov S. Milliy mafkura-xalq tayanadigan kuch.-T.: Manaviyat, 2001.-60 b.
54. Otamuratov S., Otamuratov S. O'zbekistonda ma'naviy-ruhiy taklanish.-T.: Yangi asr avlodi, 2003.-126 b.
55. Otamurodov S., Mamashokirov S., Xolbekov A. Markziy Osiyo: g'oyaviy jarayonlar va mafkuraviy tahdidlar.-T.: Yangi asr avlodi, 2001.-78 b.
56. Парсонс Т. Система современных обществ. / Пер, с англ. – М.: Аспект Пресс, 1998. – 270с.
57. Платон. Государство. / Собрание сочинений в 3-х тт.Т.3 – М., 1971 г.
58. Qosimov B. Milliy uyg'onish.-T.: Manaviyat, 2003.- 60 b. Tulenov J., G'afurov Z. Mustaqillik va milliy tiklanish.-T.: O'zbekiston, 1996.-254 b.
59. G'oya tarix va milliy tafakkur. Q.Nazarov muharrirligida.-T.: Yangi asr avlodi, 2001.-86 b.
60. O'zbekistonning mustaqil taraqqiyoti va mafkuraviy jarayonlar. Q.Nazarov muharrirligida.-T.: Yangi asr avlodi, 2001.-72 b.
61. «Temur tuzuklari». Toshkent. G'ofur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti. 1996 yil.
62. Safarova N. Terrorizm: manbalari, maqsadi va globallashuv jarayoni. (tarixiy-falsafiy tahlil). – T.: Fan, 2006. – 192 b.
63. Skirbekk G., Gile N. Falsafa tarixi. –T.: «SHarq». 2004. – 720 b.
64. Тойнби А.Дж. Постигжение истории: Пер. с англ. – М.: Прогресс, 1991. – 736 с.
65. Yo'ldoshev S., Usmonov M., Karimov R. Qadimgi va o'rta asr G'arbiy YEropa falsafasi. – T.: SHarq, 2002. – 208 b.
66. Yo'ldoshev S., Usmonov M., Karimov R., Qobulniyozova G., Ro'zmatova G. Yangi va eng yangi davr G'arbiy YEropa falsafasi. (XVII-XX asrlar). – T.: SHarq, 2002. – 336 b.
67. Ясперс К. Смысл и назначение истории: Пер. с нем.- М.: Политиздат, 1991.-527 с.
68. Zahriddin Muhammad Bobur. «Boburnoma». Toshkent, «CHO'lpon» nashriyoti, 1989 yil.
69. «O'zbekiston Respublikasi». Ensiklopediya. Toshkent, Qomuslar bosh tahririyati, 1997 yil.
70. G'arb falsafasi. – T.: O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati. 2004. – 720 b.
62. Шпенглер О. Закат Европы. – Новосибирск: ВО "Наука". Сибирская издательская фирма, 1993. - 592 с.

O`zbekiston Respublikasi xalq ta`limi vazirligi
Navoiy davlat pedagogika instituti

“TASDIQLAYMAN”
Ilmiy – uslubiy kengash raisi
_____prof. X.Ibragimov
« » 2009 yil

Tarix fakul'teti
«Ijtimoiy fanlar» kafedrasi
«G`oyalar falsafasi» fanidan tuzilgan
I S H C H I D A S T U R

Ushbu dastur O`zbekiston Respublikasi Oliy va o`rta maxsus ta`lim vazirligining 9 fevral 2007 yildagi 25-sonli buyrug`i bilan tasdiqlanib №BD-5141500-3,16 raqam bilan ruyxatga olingan bakalavr yo`nalishi 5141500 – Milliy istiqlol g`oyasi; huquq va ma`naviyat asoslari uchun dastur asosida tuzildi

Kurs	Semestr	Ma`ruza	Amaliy mashg`ulot	Laboratoriya	Seminar	Mustaqil ta`lim	Jami
III	V	32	-	-	32	64	128

Tuzuvchi:

Fayziev F. T.

Ishchi dastur «Ijtimoiy fanlar» kafedrasining 2009 yil 26 avgustdagi 1-son yig`ilishida muhokama qilib tasdiqlangan.

Kafedra mudiri :

f.f.n, dos. Safarova N.O.

Navoiy - 2009

“G`OYALAR FALSAFASI” FANIDAN MA`RUZA MAVZULARI

1.	Mafkuraviy faoliyat va g`oyalarning amalga oshirish jarayoni</b> <b>Reja:</b> 1. “Mafkuraviy faoliyat” tushunchasining mohiyati, strukturasi va elementlari. 2. Mafkuraviy faoliyatni tashkil etish usullari va yo`llari. 3. Bunyodkor va vayronkor g`oyalarni amalga oshirish tamoyillari.	2	«Mafkuraviy faoliyat» tushunchasi. Har qanday mafkuraviy faoliyat-muayyan g`oyani amalga oshirish jarayonidir, degan xulosaning ideologik aksioma ekanligi. Mafkuraviy faoliyat tizimi, uning strukturaviy elementlari. Mafkuraviy faoliyatni tashkil qilishning usullari va yo`llari. g`oyadan mafkuraga, undan amaliy faoliyatga tomon borish dialektikasi. Mafkuraviy faoliyatning maqsadli va mo`ljalli harakat ekanligi. Mafkuraviy faoliyatda individualizm va ijtimoiylikning namoyon bo`lishi. Formalizm, kompaniyabozlik, qog`ozbozlik kabilarning ma`naviy oqibatlari. Bunyodkor g`oyalarni amalga oshirishga qaratilgan faoliyat tamoyillari: yaratuvchanlik, gumanizm, plyuralizm, tolerantlik, ezgulik tomon harakat. Vayronkor g`oyalar asosidagi mafkuraviy faoliyat tamoyillari: buzg`unchilik, totalitarizm, ijtimoiy-psixologik karaxtlantirish, ommaviy aldash, yakka g`oya hukmronligini ta`minlashga intilish; aqidaparastlik, ekstremizm va terrorga moyillik vositalari.	4-18, 23-26, 29-31, 35, 37, 38, 40-42,	41-44
2.	Mafkuraviy ta`sir va aks ta`sir. Reja: 1. Mafkuraviy ta`sir va aks ta`sir tushunchalarining mohiyati, namoyon bo`lish xususiyatlari, yo`nalish va darajalari. 2. Ijtimoiy sub`ektlar o`rtasidagi mafkuraviy ta`sir va aks ta`sir hamda uning natijalari. 3. Markaziy Osiyo va O`zbekistonda	2	«Mafkuraviy ta`sir» tushunchasi. Uning mohiyati, namoyon bo`lish xususiyatlari, yo`nalishlari, me`yor va darajalari. Mafkuraviy ta`sir va aks ta`sirning maqsadli faoliyat ekanligi va yo`nalishlari. Mafkuraviy tajovuz va mafkuraviy himoya. Mafkuraviy ta`sirning shaxsiy darajada namoyon bo`lishi. Har bir shaxsda ezgu g`oyalarga sodiqlik, ularni asrab-avaylashga intilish tuyg`usini shakllantirish vazifalari. Mafkuraviy ta`sirning ijtimoiy darajasi. Ijtimoiy sub`ektlar orasidagi (qatlamlar, partiyalar, millatlar, davlatlar va boshqalar) mafkuraviy ta`sir va aks ta`sirlarning namoyon bo`lish xususiyatlari. Mafkuraviy ta`sir natijasida g`oyaviylik, g`oyaviy	4-18, 23-26, 29-31, 35, 37, 38, 40-42,	45-47

	mafkuraviy ta'sirga qarshi faoliyat.		bo'shliq yoki g'oyasizlikning vujudga kelishi. Mafkuraviy maydon va poligonlarda ta'sir va aks ta'sirning o'ziga xos xususiyatlari. Dunyo, mintaqa, muayyan xudud yoki davlatning mafkuraviy manzarasi hamda xaritasida ta'sir va aks ta'sirlarning namoyon bo'lishi. Markaziy Osiyo va O'zbekistonga nisbatan mafkuraviy ta'sirlarga qarshi faoliyat va aks ta'sir masalalari.		
3	Mafkuraviy maydon va poligonlar. Reja: 1. "Dunyoning mafkuraviy manzarasi" tushunchasi. 2. "Mafkuraviy maydon" tushunchasi, uning shakllanish va namoyon bo'lish xususiyatlari. 3. "Mafkuraviy poligon" tushunchasi va uning namoyon bo'lish xususiyatlari. 4. Mafkuraviy maydon va poligonlar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik.	4	«Dunyoning mafkuraviy manzarasi» tushunchasi. Uning jahon siyosiy xaritasi bilan uzviy aloqasi, unga mos kelishi va farq qilishi. «Mafkuraviy maydon» tushunchasi, uning shakllanish va namoyon bo'lish xususiyatlari. Xilma-xil ko'lam va turlicha manzaraga ega bo'lgan mafkuraviy maydonlar. Ularda turli xil g'oya va mafkuralar to'qnashuvi, ziddiyati va o'zaro hamkorligining aks etishi. «Mafkuraviy poligon» tushunchasi, uning namoyon bo'lish xususiyatlari. Mafkuraviy poligonlarning zahirasi va ularning namoyon bo'lish darajalari, ta'sir kuchi, ta'sir ko'rsatish usullari va vositalari. Mafkuraviy poligon va maydonlar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik: ta'sir va aks ta'sir. Hozirgi davrda mafkuraviy poligonlar yaratish va ular ta'sirining mafkuraviy maydonlarda sinab ko'rish yo'llari. Turli mafkuraviy poligonlar ta'siridan himoyalanishning zamonaviy usullari va vositalari.	4-18, 23-26, 29-31, 35, 37, 38, 40-42,	48-51
4	Mafkuraviy munosabat va ziddiyatlar. Reja: 1. Mafkuraviy munosabatlar tushunchasi va uning namoyon bo'lish shakllari. 2. Ijtimoiy sub'ektlar o'rtasidagi	2	«Mafkuraviy munosabatlar» tushunchasi, uning namoyon bo'lish xususiyatlari. Mafkuraviy munosabatlarning daraja va shakllari. Turli g'oyalarni maqsad qilib olgan ijtimoiy sub'ektlar orasidagi mafkuraviy munosabatlar. Mafkuraviy munosabatlarning mafkuraviy ta'sir bilan bog'liqligi. «Mafkuraviy ziddiyat», «Mafkuralar kurashi» tushunchalari. Vayronkor g'oyalarga asoslangan	4-18, 23-26, 29-31, 35, 37, 38, 40-42,	52-54

	mafkuraviy munosabatlar. 3. “Mafkuraviy ziddiyat” va “Mafkuralar kurashi” tushunchalari.		buzg`unchi mafkuralar - ijtimoiy beqarorlik omili.		
5	G`oyaviy ziddiyat va mafkuraviy tolerantlik.</b> <b>Reja:</b> 1. “G`oyaviy ziddiyat” tushunchasi, namoyon bo`lish shakllari va o`ziga xos xususiyatlari. 2. G`oyalar kurashining inqilobiy va tadrijiy yechimlari. 3. “Mafkuraviy tolerantlik” tushunchasining mazmuni, mohiyati. 4. Demokratiya, erkinlik va qonun ustivorligi – mafkuraviy tolerantlik omili.	4	«G`oyaviy ziddiyat» tushunchasi, uning namoyon bo`lish shakllari va o`ziga xos xususiyatlari. G`oyaviy kurash mafkuraviy ta`sir va aks ta`sirning namoyon bo`lish shakli sifatida. G`oyaviy kurashning shakllari, usul va vositalari. G`oya asosida namoyon bo`ladigan ijtimoiy ziddiyat, qarama-qarshilik va urushlar. g`oyalarkurashining inqilobiy va tadrijiy echimlari. Inqilobiy g`oyalarning oqibatlari va saboqlari. Tadrijiylik – g`oyalar asosidagi nomutanosiblik va ziddiyatlarni hal qilish yo`li. «Mafkuraviy tolerantlik» tushunchasi. Xilma-xil g`oyalarga ega ijtimoiy subyektlar o`rtasidagi tolerant munosabatlar. Demokratiya, erkinlik va qonun ustivorligi-mafkuraviy tolerantlik omili. «Mafkuraviy plyuralizm» tushunchasi, uning zamonaviy talqini va namoyon bo`lishi.	4-18, 23-26, 29-31, 35, 37, 38, 40-42,	55-58
6	Mafkuraviy inqiroz va g`oyaviy bo`shliq. Reja: 1. Mafkuraviy inqiroz tushunchasi va uning omil, sabablari. 2. Mafkuraviy inqirozning namoyon bo`lishi shakllari. 3. Mafkuraviy inqiroz oqibatlari va uni oldini olish yo`llari. 4. G`oyaviy bo`shliqning mohiyati va vujudga kelishi omillari. 5. G`oyaviy bo`shliqning oqibatlari	4	«Mafkuraviy inqiroz» tushunchasi, uning namoyon bo`lish xususiyatlari. g`oyalartizimining qadrsizlanishi mafkuraviy inqirozning sababi sifatida. Mafkuraviy inqirozga olib keladigan omillar va sabablar. Ochiq va yopiq tarzda namoyon bo`ladigan mafkuraviy inqirozlar. Ijtimoiy va mafkuraviy inqirozlarning o`zaro aloqadorligi. Mafkuraviy inqirozning oqibatlari oldini olish va undan chiqish yo`llari. «G`oyaviy bo`shliq» tushunchasining mohiyati va mazmuni. g`oyaviy bo`shliqning namoyon bo`lishi shakllari va o`ziga xos xususiyatlari. g`oyaviy bo`shliq - mafkuraviy sohada ustivor tamoyilning yo`qligi. Uning maъnaviy inqiroz bilan uzviy bog`liqligi. g`oyaviy bo`shliqning oqibatlari, unga qarshi kurash usul va vositalari. O`tish davrida mafkuraviy inqiroz va g`oyaviy bo`shliqdan chiqish	4-18, 23-26, 29-31, 35, 37, 38, 40-42,	59-61

	hamda unga qarshi kurash usul va vositalari.		yo'llari, usul va vositalari. YOshlarda ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlaydigan dunyoqarashni tarbiyalash zarurligi.		
7	Mafkuraviy immunitet va mafkuraviy profilaktika Reja: 1. "Mafkuraviy immunitet" tushunchasining mohiyati, mazmuni va namoyon bo'lish darajalari. 2. "Mafkuraviy profilaktika» tushunchasi, uning namoyon bo'lish xususiyatlari. 3. Mafkuraviy profilaktika va immunitetning o'zaro aloqasi va bog'liqligi. 4. Hozirgi zamonda mafkuraviy immunitet hosil qilishning samarali yo'llari, usul va vositalari.	4	«Mafkuraviy profilaktika» tushunchasi, uning mohiyati va mazmuni. Mafkuraviy profilaktika – maʼnaviy sohadagi faoliyatning tarkibiy qismi. Mafkuraviy profilaktikaning zarurligi va undan koʻzlangan maqsad. Mafkuraviy profilaktikaning namoyon boʻlish darajalari. Undagi taʼsir va aks taʼsir, individuallik va ommaviylik. «Mafkuraviy immunitet» tushunchasi, uning namoyon boʻlish xususiyatlari. Mafkuraviy immunitetning elementlari. Mafkuraviy immunitetni hosil qilish zaruriyati. Uni shakllantirish yo'llari va usullari. Mafkuraviy profilaktika va immunitetning o'zaro aloqasi va bog'liqligi. Hozirgi zamonda mafkuraviy immunitet hosil qilishning samarali yo'llari, usul va vositalari. Mafkuraviy immunitetni hosil qilishda ta'lim va tarbiyaning o'rni.	4-18, 23-26, 29-31, 35, 37, 38, 40-42,	61-64
8	Mafkuraviy jarayonlar sotsiologiyasi. Reja: 1.«Mafkura sotsiologiyasi» tushunchasining mazmuni, mohiyati. 2. G`oya va mafkuralarni o`rganishning sotsiologik metodlari. 3. Mafkuralar monitoringining asosiy jihatlari.	2	«Mafkura sotsiologiyasi» tushunchasi. Mafkuraviy jarayonlarga sosiologik yondashuvning o'ziga xos xususiyatlari. G`oyalar amaliyotini kuzatish, ilmiy-amaliy o`rganish, baholash va prognoz qilish. Mafkuraviy jarayonlarni analiz qilish usullari. Muayyan xudud yoki ijtimoiy subʼektning g`oyaviylik darajasini aniqlash. Bevosita suhbat, tezkor so`rovlar o`tkazish va sosiologik anketalar orqali monitoring olib borish. Turli tadbirlar o`tkazish, mafkuraviy tarbiyaning xilma-xil usul va vositalarni qo`llash darajasini hisobga olish. Mafkura sotsiologiyasida global, regional va zonal jihatlarining namoyon bo'lishi. Mafkuraviy monitoring natijalarining konkret davr va xududga bog'liqligi. Ularning ijtimoiy	4-18, 23-26, 29-31, 35, 37, 38, 40-42,	65-67

			fikr va kishilar dunyoqarashi o'zgarishiga ta'siri. Hozirgi davrda mafkuraviy jarayonlar monitoringini muntazam olib borish zaruriyati.		
9	Mustaqillik va yangi g'oyalar tizimining shakllanish jarayoni. Reja: 1.XX asr oxirida sobiq ittifoqqa xos g'oya va mafkura tizimining o'tmishga aylanishi va uning oqibatlari. 2.O'zbekistonda yangi g'oyalar tizimini shakllanishining ob'ektiv va sub'ektiv asoslari. 3. I.Karimov asarlarida istiqlol davrida yangi g'oyaviy tamoyillar vujudga kelishining nazariy asoslab berilganligi.	2	XX asr oxirida sobiq ittifoqqa xos g'oya va mafkura tizimining inkor etilishi, o'tmishga aylanishi va oqibatlari. O'zbekistonning mustaqillikka erishishi jarayonida g'oya hamda mafkura sohasidagi tub o'zgarishlar. Mamlakatimizda jahon sivilizasiyasining tarkibiy qismi bo'lgan yangi g'oyalar tizimi shakllanishi uchun ob'ektiv va sub'ektiv omillarning paydo bo'lishi. Yangi g'oyalar tizimini shakllanishining asoslari. I.Karimov asarlarida istiqlol davrida yangi g'oyaviy tamoyillar vujudga kelishining nazariy asoslab berilganligi.	4-18, 23-26, 29-31, 35, 37, 38, 40-42,	68-71
10	Milliy istiqlol g'oyasi. Reja: 1.Milliy istiqlol g'oyasini shakllantirish zaruriyati. 2. Milliy istiqlol g'oyasining asosiy tushuncha va tamoyillari. 3. Milliy istiqlol g'oyasini aholi qalbi va ongiga singdirish. 4. Milliy istiqlol mafkurasida umuminsoniy va demokratik qadriyatlar va bunyodkor g'oyalarning ustuvorligi.	2	Mustaqillik va milliy istiqlol g'oyasini shakllantirish zaruriyati. Milliy istiqlol g'oyasining asosiy g'oyalari. Milliy istiqlol g'oyasi va milliy istiqlol mafkurasi tushunchalarining o'zaro bog'liqligi. Milliy istiqlol g'oyasi, uning asosiy tushuncha va tamoyillari. Milliy istiqlol g'oyasini aholi qalbi va ongiga singdirish jarayonida ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ma'naviy va boshqa omillarning ahamiyati. Milliy istiqlol mafkurasida umuminsoniy va demokratik qadriyatlar va bunyodkor g'oyalarning ustuvorligi. Ularning ijtimoiy barqarorlik va jamiyat taraqqiyoti uchun ahamiyati.	4-18, 23-26, 29-31, 35, 37, 38, 40-42,	71-74
11.	Mafkuraviy tarbiya: muammo va		«Mafkuraviy tarbiya» tushunchasi, uning mazmuni va		

	yechimlar. Reja: 1.«Mafkuraviy tarbiya» tushunchasi, uning mazmuni, namoyon bo'lish xususiyatlari va tizimi. 2. Mafkuraviy ta'sir, mafkuraviy tarbiya va mafkuraviy profilaktika tushunchalarining o'zaro aloqadorligi. 3.Mafkuraviy tarbiyaning yo'nalishlari, vazifalari funksiyalari.	2	namoyon bo'lish xususiyatlari. Mafkuraviy ta'sir, mafkuraviy tarbiya va mafkuraviy profilaktika tushunchalarining o'zaro aloqadorligi. Mafkuraviy tarbiya tizimi, unda subʼjekt va obʼjekt dialektikasining namoyon bo'lishi. Mafkuraviy tarbiyaning yo'nalishlari va ijtimoiy funksiyalari. G'oya va mafkuralar sohasidagi plyuralizm va tolerantlikni tarbiyalash. Mafkuraviy tarbiyaning maʼnaviy-maʼrifiy funksiyalari. YOshlarda begona va yot g'oyalarga, zararli g'oyaga nisbatan mafkuraviy immunitetni shakllantirish vazifalari. Barkamol avlodni tarbiyalash va Kadrlar tayyorlash milliy dasturini amalga oshirishning g'oyaviy omillari.	1-18, 23-26, 29-31, 35, 37, 38, 40-42,	75-79
12	Mafkuraviy tarbiyaning jamiyat hayotining turli sohalarida namoyon bo'lishi. Reja: 1.Ezgu g'oyalar ruhida tarbiyalash vositalari. 2. Mafkuraviy tarbiyaning iqtisod sohasidagi vazifalari. 3.Huquqiy sohada mafkuraviy tarbiya. 4. Ommaviy axborot vositalari, fan, adabiyot va sanʼatning bunyodkor g'oyalarini amalga oshirishdagi o'zni.	4	Oila va mahallada, muassasa va tashkilotlarda kishilarni ezgu g'oyalar ruhida tarbiyalash. Mafkuraviy tarbiyaning iqtisod sohasidagi vazifalari. Iqtisodiy plyuralizm, mulkchilikning xilma-xil shakllarini rivojlantirishning g'oyaviy tamoyillari. Demokratik jamiyat qurish, qonunning ustivorligini taʼminlashning g'oyaviy asoslari. Ijtimoiy subʼjektlar, turli qatlamlar, partiyalararo munosabatlar uyg'unligini saqlash, ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlashda mafkuraviy tarbiyaning ahamiyati. Ommaviy axborot vositalari, fan, adabiyot va sanʼatning bunyodkor g'oyalarini amalga oshirishdagi o'zni. Harbiy vatanparvarlik tarbiyasi. Globallashuv, axborotlashtirish, universal texnologiyalarning amal qilishi sharoitida mafkuraviy tarbiya samarasini oshirish yo'llari.	1-18, 23-26, 29-31, 35, 37, 38, 40-42,	78-81

“G`OYALAR FALSAFASI” FANIDAN SEMINAR MAVZULARI

1.	Mafkuraviy faoliyat va g`oyalarning amalga oshish jarayoni</b> 1. «Mafkuraviy faoliyat» tushunchasi, tizimi va elementlari. 2. Mafkuraviy faoliyatni amalga oshirish yo`llari, usullari va vositalari. 3. Bunyodkor va vayronkor g`oyalar asosidagi mafkuraviy faoliyat tamoyillari.	2	«Mafkuraviy faoliyat» tushunchasi. Har qanday mafkuraviy faoliyat-muayyan g`oyani amalga oshirish jarayonidir, degan xulosaning ideologik aksioma ekanligi. Mafkuraviy faoliyat tizimi, uning strukturaviy elementlari. Mafkuraviy faoliyatni tashkil qilishning usullari va yo`llari. g`oyadan mafkuraga, undan amaliy faoliyatga tomon borish dialektikasi. Mafkuraviy faoliyatning maqsadli va mo`ljalli harakat ekanligi. Mafkuraviy faoliyatda individualizm va ijtimoiylikning namoyon bo`lishi. Formalizm, kompaniyabozlik, qog`ozbozlik kabilarning maʼnaviy oqibatlari. Bunyodkor g`oyalarni amalga oshirishga qaratilgan faoliyat tamoyillari: yaratuvchanlik, gumanizm, plyuralizm, tolerantlik, ezgulik tomon harakat. Vayronkor g`oyalar asosidagi mafkuraviy faoliyat tamoyillari: buzg`unchilik, totalitarizm, ijtimoiy-psixologik karaxtlantirish, ommaviy aldash, yakka g`oya hukmronligini taʼminlashga intilish; aqidaparastlik, ekstremizm va terrorga moyillik vositalari.	4-18, 23-26, 29-31, 35, 37, 38, 40-42,	41-44.
2.	Mafkuraviy ta`sir va aks ta`sir. 1. Mafkuraviy ta`sir va aks ta`sir tushunchalari, namoyon bo`lish xususiyatlari. 2. Ijtimoiy subektlararo g`oyaviy va mafkuraviy ta`sir va aks ta`sirlar. 3. Markaziy Osiyo va O`zbekistonga nisbatan mafkuraviy ta`sirlarga qarshi faoliyat va aks ta`sir masalalari	2	«Mafkuraviy ta`sir» tushunchasi. Uning mohiyati, namoyon bo`lish xususiyatlari, yo`nalishlari, meʼyor va darajalari. Mafkuraviy ta`sir va aks ta`sirning maqsadli faoliyat ekanligi va yo`nalishlari. Mafkuraviy tajovuz va mafkuraviy himoya. Mafkuraviy ta`sirning shaxsiy darajada namoyon bo`lishi. Har bir shaxsda ezgu g`oyalarga sodiqlik, ularni asrab-avaylashga intilish tuyg`usini shakllantirish vazifalari. Mafkuraviy ta`sirning ijtimoiy darajasi. Ijtimoiy subektlar orasidagi (qatlamlar, partiyalar, millatlar, davlatlar va	4-18, 23-26, 29-31, 35, 37, 38, 40-42,	45-47.

			boshqalar) mafkuraviy ta'sir va aks ta'sirlarning namoyon bo'lish xususiyatlari. Mafkuraviy ta'sir natijasida g'oyaviylik, g'oyaviy bo'shliq yoki g'oyasizlikning vujudga kelishi. Mafkuraviy maydon va poligonlarda ta'sir va aks ta'sirning o'ziga xos xususiyatlari. Dunyo, mintaqa, muayyan xudud yoki davlatning mafkuraviy manzarasi hamda xaritasida ta'sir va aks ta'sirlarning namoyon bo'lishi. Markaziy Osiyo va O'zbekistonga nisbatan mafkuraviy ta'sirlarga qarshi faoliyat va aks ta'sir masalalari.		
3.	Mafkuraviy maydon va poligonlar. 1.Mafkuraviy maydon va poligon tushunchalari, ularning namoyon bo'lish xususiyatlari. 2.Mafkuraviy poligon va maydonlar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik. 3.«Dunyoning mafkuraviy manzarasi» tushunchasi. 4.Turli mafkuraviy poligonlar ta'siridan himoyalanish zarurligi	4	«Dunyoning mafkuraviy manzarasi» tushunchasi. Uning jahon siyosiy xaritasi bilan uzviy aloqasi, unga mos kelishi va farq qilishi. «Mafkuraviy maydon» tushunchasi, uning shakllanish va namoyon bo'lish xususiyatlari. Xilma-xil ko'lam va turlicha manzaraga ega bo'lgan mafkuraviy maydonlar. Ularda turli xil g'oya va mafkuralar to'qnashuvi, ziddiyati va o'zaro hamkorligining aks etishi. «Mafkuraviy poligon» tushunchasi, uning namoyon bo'lish xususiyatlari. Mafkuraviy poligonlarning zahirasi va ularning namoyon bo'lish darajalari, ta'sir kuchi, ta'sir ko'rsatish usullari va vositalari. Mafkuraviy poligon va maydonlar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik: ta'sir va aks ta'sir. Hozirgi davrda mafkuraviy poligonlar yaratish va ular ta'sirining mafkuraviy maydonlarda sinab ko'rish yo'llari. Turli mafkuraviy poligonlar ta'siridan himoyalanishning zamonaviy usullari va vositalari.	4-18, 23-26, 29-31, 35, 37, 38, 40-42,	48-51
4.	Mafkuraviy munosabatlar, g'oyaviy ziddiyat va mafkuraviy tolerantlik	4	«Mafkuraviy munosabatlar» tushunchasi, uning namoyon bo'lish xususiyatlari. Turli g'oyalarni maqsad qilib olgan ijtimoiy sub'ektlar orasidagi	4-18, 23-26, 29-31, 35,	52-58

	1. Maʼfuraviy munosabatlar, ularning namoyon boʻlish xususiyatlari. 2.«Gʻoyaviy ziddiyat» va «maʼfuraviy kurash» tushunchalari. 3. «Maʼfuraviy tolerantlik» va «gʻoyaviy plyuralizm» tushunchalari. 4.Hozirgi davrda maʼfura sohasida plyuralistik dunyoqarashni maʼfuraviy tolerantlikni shakllantirish yoʻllari.		maʼfuraviy munosabatlar. «Maʼfuraviy ziddiyat», «Maʼfuralar kurashi» tushunchalari. Vayronkor gʻoyalarga asoslangan buzgʻunchi maʼfuralar - ijtimoiy beqarorlik omili. «Gʻoyaviy ziddiyat» tushunchasi, uning namoyon boʻlish shakllari va oʻziga xos xususiyatlari. Gʻoyaviy kurash maʼfuraviy taʼsir va aks taʼsirning namoyon boʻlish shakli sifatida. Gʻoyaviy kurashning shakllari, usul va vositalari. Gʻoya asosida namoyon boʻladigan ijtimoiy ziddiyat, qarama-qarshilik va urushlar. Gʻoyalar kurashining inqilobiy va tadrijiy echimlari. Inqilobiy gʻoyalarning oqibatlari va saboqlari. Tadrijiylik – gʻoyalar asosidagi nomutanosiblik va ziddiyatlarni hal qilish yoʻli. «Maʼfuraviy tolerantlik» tushunchasi. Xilma-xil gʻoyalarga ega ijtimoiy subʼektlar oʻrtasidagi tolerant munosabatlar. Demokratiya, erkinlik va qonun ustivorligi-maʼfuraviy tolerantlik omili. «Maʼfuraviy plyuralizm» tushunchasi, uning zamonaviy talqini va namoyon boʻlishi.	37, 38, 40-42,	
5.	Maʼfuraviy inqiroz va gʻoyaviy boʻshliq 1. «Maʼfuraviy inqiroz» tushunchasi. 2. Maʼfuraviy inqiroz oqibatlarining oldini olish va undan chiqish yoʻllari. 3. «Gʻoyaviy boʻshliq» tushunchasi. 4. Gʻoyaviy boʻshliqning namoyon boʻlishi shakllari va oʻziga xos xususiyatlari. 5. Oʻtish davrida maʼfuraviy inqiroz va gʻoyaviy boʻshliqdan chiqish	4	«Maʼfuraviy inqiroz» tushunchasi, uning namoyon boʻlish xususiyatlari. Gʻoyalar tizimining qadsizlanishi maʼfuraviy inqirozning sababi sifatida. Maʼfuraviy inqirozga olib keladigan omillar va sabablar. Ochiq va yopiq tarzda namoyon boʻladigan maʼfuraviy inqirozlar. Ijtimoiy va maʼfuraviy inqirozlarning oʻzaro aloqadorligi. Maʼfuraviy inqirozning oqibatlari oldini olish va undan chiqish yoʻllari. «Gʻoyaviy boʻshliq» tushunchasining mohiyati va mazmuni. gʻoyaviy boʻshliqning namoyon boʻlishi shakllari va oʻziga xos xususiyatlari. Gʻoyaviy boʻshliq - maʼfuraviy sohada ustivor tamoyilning yoʻqligi.	4-18, 23-26, 29-31, 35, 37, 38, 40-42,	59-61

	omillari, yo'llari, usullari va vositalari.		Uning maʼnaviy inqiroz bilan uzviy bogʻliqligi. gʻoyaviy boʻshliqning oqibatlari, unga qarshi kurash usul va vositalari. Oʻtish davrida mafkuraviy inqiroz va gʻoyaviy boʻshliqdan chiqish yo'llari, usul va vositalari. YOshlarda ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlaydigan dunyoqarashni tarbiyalash zarurligi.		
6.	Mafkuraviy immunitet va profilaktika 1.Mafkuraviy profilaktika va immunitetning oʻziga xos xususiyatlari. 2.Mafkuraviy profilaktika – maʼnaviy sohadagi faoliyatning tarkibiy qismi 3. Mafkuraviy profilaktikani turli sohalarda namoyon boʻlishi. 4.Mafkuraviy immunitetning zarurligi, elementlari hamda hosil qilish yo'llari, usullari va vazifalari.	4	«Mafkuraviy profilaktika» tushunchasi, uning mohiyati va mazmuni. Mafkuraviy profilaktika – maʼnaviy sohadagi faoliyatning tarkibiy qismi. Mafkuraviy profilaktikaning namoyon boʻlish darajalari. Undagi taʼsir va aks taʼsir, individuallik va ommaviylik. «Mafkuraviy immunitet» tushunchasi, uning namoyon boʻlish xususiyatlari. Mafkuraviy immunitetni hosil qilish zaruriyati. Uni shakllantirish yo'llari va usullari. Mafkuraviy profilaktika va immunitetning oʻzaro aloqasi va bogʻliqligi. Hozirgi zamonda mafkuraviy immunitet hosil qilishning samarali yo'llari, usul va vositalari.	4-18, 23-26, 29-31, 35, 37, 38, 40-42,	61-64
7.	Mafkuraviy jarayonlar sotsiologiyasi 1.«Mafkura sotsiologiyasi» tushunchasi va mafkuraviy jarayonlarga sotsiologik yondashuvning oʻziga xos xususiyatlari 3.Gʻoyalar amaliyotini kuzatish, ilmiy-amaliy oʻrganish, baholash va prognoz qilish.	2	«Mafkura sotsiologiyasi» tushunchasi. Mafkuraviy jarayonlarga sotsiologik yondashuvning oʻziga xos xususiyatlari. gʻoyalaramaliyotini kuzatish, ilmiy-amaliy oʻrganish, baholash va prognoz qilish. Mafkuraviy jarayonlarni analiz qilish usullari. Muayyan xudud yoki ijtimoiy subʼjektning gʻoyaviylik darajasini aniqlash. Bevosita suhbat, tezkor soʻrovlar oʻtkazish va sotsiologik anketalar orqali monitoring olib borish. Turli tadbirlar oʻtkazish, mafkuraviy tarbiyaning xilma-xil usul va vositalarni qoʻllash darajasini hisobga olish.	4-18, 23-26, 29-31, 35, 37, 38, 40-42,	65-67

	3.Mafkura sotsiologiyasida global, regional va zonal jihatlarining namoyon bo'lishi 4.Hozirgi davrda mafkuraviy jarayonlar monitoringini muntazam olib borish zaruriyati		Mafkura sosiologiyasida global, regional va zonal jihatlarining namoyon bo'lishi. Mafkuraviy monitoring natijalarining konkret davr va xududga bog'liqligi. Ularning ijtimoiy fikr va kishilar dunyoqarashi o'zgarishiga ta'siri. Hozirgi davrda mafkuraviy jarayonlar monitoringini muntazam olib borish zaruriyati.		
8.	Mustaqillik va yangi g'oyalar tizimining shakllanish jarayoni 1. Sobiq ittifoqning g'oyalar tizimi, uning o'zgarishi hamda oqibatlari. 2. Mustaqillik davrida O'zbekistonda o'ziga xos yangi g'oyalar tizimining shakllanish dialektikasi. 3.Mustaqillikni mustahkamlash jarayonida mafkuraviy omillar samarasini oshirish yo'llari, imkoniyat va vazifalari	2	Sobiq ittifoqning tanazullining g'oya va mafkuraning qadrsizlanishi bilan bog'liqligi. XX asr oxirida sobiq ittifoqqa xos g'oya va mafkura tizimining o'tmishga aylanishi va oqibatlari. O'zbekistonning mustaqillikka erishishi jarayonida g'oya hamda mafkura sohasidagi tub o'zgarishlar. Mamlakatimizda jahon sivilizasiyasining tarkibiy qismi bo'lgan yangi g'oyalar tizimi shakllanishi uchun ob'ektiv va sub'ektiv omillarning paydo bo'lishi. I.Karimov asarlarida istiqlol davrida yangi g'oyaviy tamoyillar vujudga kelishining nazariy asoslab berilganligi.	4-18, 23-26, 29-31, 35, 37, 38, 40-42,	68-71
9.	Milliy istiqlol g'oyasi. Reja: 1. Milliy istiqlol g'oyasining asosiy g'oyalari. 2.Milliy istiqlol mafkurasida umuminsoniy va demokratik qadriyatlar va bunyodkor g'oyalarning ustuvorligi 3. Milliy istiqlol g'oyasining asosiy tamoyillari.	4	Milliy mustaqillik va milliy istiqlol g'oyasining chambarchas bog'liqligi. Milliy istiqlol g'oyasining bosh g'oyasi va asosiy g'oyalari. Milliy istiqlol g'oyasi, uning asosiy tushuncha va tamoyillari. Milliy istiqlol g'oyasini aholi qalbi va ongiga singdirish jarayonida ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ma'naviy va boshqa omillarning ahamiyati. Milliy istiqlol mafkurasida umuminsoniy va demokratik qadriyatlar va bunyodkor g'oyalarning ustuvorligi. Ularning ijtimoiy barqarorlik va jamiyat taraqqiyoti uchun ahamiyati. Milliy istiqlol g'oyasi va milliy istiqlol mafkurasi tushunchasining o'zaro	4-18, 23-26, 29-31, 35, 37, 38, 40-42,	71-74

	4. Milliy istiqlol g'oyasi va milliy istiqlol mafkurasining o'zaro bog'liqligi.		bog'liqligi.		
10.	Mafkuraviy tarbiya: muammo va yechimlar 1. «Mafkuraviy tarbiya» tushunchasi, uning mazmuni va namoyon bo'lish xususiyatlari. 2. Mafkuraviy tarbiyaning yo'nalishlari, ijtimoiy va manaviy-marifiy funksiyalari. 3. YOshlarda zararli g'oyalarga nisbatan mafkuraviy immunitetni shakllantirishda mafkuraviy tarbiyaning vazifalari	2	«Mafkuraviy tarbiya» tushunchasi, uning mazmuni va namoyon bo'lish xususiyatlari. Mafkuraviy ta'sir, mafkuraviy tarbiya va mafkuraviy profilaktika tushunchalarining o'zaro aloqadorligi. Mafkuraviy tarbiya tizimi, unda subʼjekt va obʼjekt dialektikasining namoyon bo'lishi. Mafkuraviy tarbiyaning yo'nalishlari va ijtimoiy funksiyalari. g'oya va mafkuralar sohasidagi plyuralizm va tolerantlikni tarbiyalash. Oila va mahallada, muassasa va tashkilotlarda kishilarni ezgu g'oyalar ruhida tarbiyalash. Mafkuraviy tarbiyaning maʼnaviy-maʼrifiy funksiyalari YOshlarda begona va yot g'oyalarga, zararli g'oyaga nisbatan mafkuraviy immunitetni shakllantirish vazifalari.	4-18, 23-26, 29-31, 35, 37, 38, 40-42,	75-79
11.	Mafkuraviy tarbiyaning jamiyat hayotining turli sohalarida namoyon bo'lishi. Reja: 1. Mafkuraviy tarbiyaning iqtisod sohasidagi namoyon bo'lishi va vazifalari. 2. Demokratik jamiyat qurish, qonunning ustivorligini taminlashning g'oyaviy asoslari. 3. Ommaviy axborot vositalari, fan,	2	Mafkuraviy tarbiyaning iqtisod sohasidagi vazifalari. Iqtisodiy plyuralizm, mulkchilikning xilma-xil shakllarini rivojlantirishning g'oyaviy tamoyillari. Demokratik jamiyat qurish, qonunning ustivorligini taʼminlashning g'oyaviy asoslari. Ijtimoiy subʼjektlar, turli qatlamlar, partiyalararo munosabatlar uyg'unligini saqlash, ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlashda mafkuraviy tarbiyaning ahamiyati. Ommaviy axborot vositalari, fan, adabiyot va sanʼatning bunyodkor g'oyalarini amalga oshirishdagi o'rni. Globallashuv, axborotlashtirish, universal texnologiyalarning amal qilishi sharoitida mafkuraviy tarbiya	1-18, 23-26, 29-31, 35, 37, 38, 40-42,	80-82

adabiyot va sanatning bunyodkor g'oyalarini amalga oshirishdagi o'rni. 4. Barkamol avlodni tarbiyalash va Kadrlar tayyorlash milliy dasturini amalga oshirishning g'oyaviy omillari.		samarasini oshirish yo'llari. Harbiy vatanparvarlik tarbiyasi. . Barkamol avlodni tarbiyalash va Kadrlar tayyorlash milliy dasturini amalga oshirishning g'oyaviy omillari.		
---	--	---	--	--

Tavsiya etilgan adabiyotlar royxati:

Asosiy adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitusiyasi. T.: O'zbekiston, 2003. – 40 b.
2. O'zbekiston Respublikasining «Ta'lim to'g'risida»gi Qonuni. // Barkamol avlod — O'zbekiston taraqqiyotining poydevori. – T.: SHarq, 1998.– B.32-36.
3. O'zbekiston Respublikasi «Kadrlar tayyorlash milliy dasturi to'g'risida»gi Qonuni. // Barkamol avlod — O'zbekiston taraqqiyotining poydevori. – T.:SHarq, 1998. – B. 37-42 .
4. Karimov I.A. O'zbekiston: milliy istiqlof, iqtisod, siyosat, mafkura. T.1. – T.: O'zbekiston, 1996. – 236 b.
5. Karimov I.A. Bizdan ozod va obod Vatan qolsin. T.2. – T.: O'zbekiston, 1996. – 127 b.
6. Karimov I.A. YAngicha fikrlash va ishlash davr talabi. T.5. – T.: O'zbekiston, 1997. – 412 b.
7. Karimov I.A. Xavfsizlik va barqaror taraqqiyot yo'lida. T.6. – T.: O'zbekiston, 1998. – 196 b.
8. Karimov I.A. Biz kelajagimizni o'z qo'limiz bilan quramiz. T.7. – T.: O'zbekiston, 1999. – 476 b.
9. Karimov I.A. Ozod va obod Vatan, erkin va farovon hayot – pirovard maqsadimiz. T.8. – T.: O'zbekiston, 2000. – 175 b.
10. Karimov I.A. Vatan ravnaqi uchun har birimiz mas'ulmiz. T.9. – T.: O'zbekiston, 2001. – 182 b.
11. Karimov I.A. Xavfsizlik va tinchlik uchun kurashmoq kerak. T.10. – T.: O'zbekiston, 2002. – 211 b.
12. Karimov I.A. Biz tanlagan yo'l – demokratik taraqqiyot va ma'rifiy dunyo bilan hamkorlik yo'li. T.11. – T.: O'zbekiston, 2003. – 251 b.
13. Karimov I.A. Tinchlik va xavfsizligimiz o'z kuch-qudratimizga, hamjihatligimiz va qat'iy irodamizga bog'liq. T.12. – T.: O'zbekiston, 2004. – 194 b.
14. Karimov I.A. Bizning bosh maqsadimiz – jamiyatni demokratlashtirish va yangilash, mamlakatni modernizasiya va isloh qilishdir. – T.: O'zbekiston, 2005. – 134 b.
15. Karimov I.A. O'zbek xalqi hech qachon, hech kimga qaram bo'lmaydi. T.13. – T.: O'zbekiston, 2005.
16. Karimov I.A. Jamiyatimizni erkinlashtirish, islohotlarni chuqurlashtirish, ma'naviyatimizni yuksaltirish va xalqimizning hayot darajasini oshirish – barcha ishlarimizning mezoni va maqsadidir. T.15. – T.: O'zbekiston, 2007. – 320 b.
17. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – T.: Ma'naviyat, 2008.
18. Karimov I.A. Eng asosiy me'zon – hayot haqiqatini aks ettirish. –T.: O'zbekiston, 2009.

19. Karimov I.A. Jahon moliyaviy – iktisodiy inqirozi, O'zbekiston sharoitida uni bartaraf etishning yo'llari va choralari. – T.: O'zbekiston, 2009.
20. Milliy istiqlool g'oyasi: asosiy tushuncha va tamoyillar.- T.: O'zbekiston, 2000.-80 b.
21. Qur'oni karim. Toshkent, «CHO'lpon» nashriyoti, 1993 yil.
22. Imom Buxoriy. «Xadis». 4 jildlik. Toshkent, Qomuslar bosh tahririyati, 1992 yil.
23. Imom Termiziy. «Sahihi Termiziy». Toshkent, Qomuslar bosh tahririyati, 1993 yil.
24. Abu Nasr Farobiy. «Fozil odamlar shahri». Toshkent, G'ofur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti, 1993 yil.
25. Milliy istiqlool g'oyasi O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim bakalavriyat bosqichi uchun darslik.-T.: Akademiya, 2005.-368 b.
26. Nazarov Q. Ochildiev A. Milliy istiqlool g'oyasi: asosiy tushunchalar, tamoyillar va atamalar.(qisqa izohli tajribaviy lug'at)- T.: YAngi asr avlodi, 2001.- 192b.
27. Nazarov Q. Mamashokirov S. Milliy istiqlool g'oyasi: asosiy tushuncha va tamoyillar.(izohli ko'rgazmali vositalar)- T.: yangi asr avlodi, 2002.-80 b.
28. Ochildiev A. Milliy g'oya va millatlararo munosabatlar.-T.: O'zbekiston, 2004.-133 b.
29. O'zbekiston jamiyatni demokratlashtirish va yangilash mamlakatni modernizasiya va islox qilish yo'lida.-T.: Akademiya, 2005.-640 b.
30. Ibrohimov A., Sultonov X., Jo'raev N. Vatan tuyg'usi.-T.: O'zbekiston, 1996.-439 b.

Qo'shimcha adabiyotlar

31. Abilov O'. Milliy g'oya ma'naviy omillar.-T.: Ma'naviyat, 1999.-56 b.
32. Olimov S. Milliy mafkura-xalq tayanadigan kuch.-T.: Ma'naviyat, 2001.-60 b.
33. Milliy istiqlool g'oyasi: nazariya va amaliyot. Q.Nazarov muharrirligida.-T.: YAngi asr avlodi, 2001.-64 b.
34. Ergashev I., SHaripov B., Jakbarov M. Jamiyatni erkinlashtirish va ma'naviyat.-T.: Akademiya, 2002.-125 b.
35. Mirhamidov M.O'zbekiston: demokratik huquqiy davlat va fuqarolik jamiyati qurish yo'lida.-T.: Universitet, 2003.-192 b.
36. Tulenov J., G'afurov Z. Mustaqillik va milliy tiklanish.-T.: O'zbekiston, 1996.-254 b.
37. Bobobev H., G'ofurov Z. Milliy istiqlool mafkurasi va taraqqiyot.-T.: YAngi asr avlodi, 2001.-82 b.
38. Markaziy Osiyo: g'oyaviy jarayonlar va mafkuraviy tahdid. Q.Nazarov muharrirligida.-T.: yangi asr avlodi, 2001.-66 b.
39. Milliy g'oya inson va zamon. Q.Nazarov muharrirligida.-T.: YAngi asr avlodi, 2001.-78 B.
38. G'oya tarix va milliy tafakkur. Q.Nazarov muharrirligida.-T.: YAngi asr avlodi, 2001.-86 b.
40. Qosimov B. Milliy uyg'onish.-T.: Ma'naviyat, 2003.- 60 b.
41. Sa'dulla Otamuratov, Sarvar Otamuratov. O'zbekistonda ma'naviy-ruhiy taklanish.-T.: YAngi asr avlodi, 2003.-126 b.
42. Otamurodov S., Mamashokirov S., Xolbekov A. Markziy Osiyo: g'oyaviy jarayonlar va mafkuraviy tahdidlar.-T.: YAngi asr avlodi, 2001.-78 b.
43. O'zbekistonning mustaqil taraqqiyoti va mafkuraviy jarayonlar. Q.Nazarov muharrirligida.-T.: YAngi asr avlodi, 2001.-72 b.
44. Milliy g'oya: targ'ibot texnologiyalari va atamalar lug'ati. – T.: Akademiya, 2007. – 352 b.
45. Abu Rayxon Beruniy. «Qadimgi xalqlardan qolgan yodgorliklar». Toshkent, 1998 yil.

46. «Temur tuzuklari». Toshkent. G`ofur G`ulom nomidagi Adabiyot va san`at nashriyoti. 1996 yil.
47. Mirzo Ulug`bek. «To`rt ulus tarixi». Toshkent, 1996.
48. Alisher Navoiy. «Mahbub ul-qulub». Toshkent, 1987 yil.
49. Zahriddin Muhammad Bobur. «Boburnoma». Toshkent, «CHO`lpon» nashriyoti, 1989 yil.
50. Abdulla Avloniy. «Turkiy guliston yoxud ahloq». Toshkent, «SHarq» nashriyoti, 1994 yil.
51. Mahmudxo`ja Behbudiy. Tanlangan asarlar. Toshkent, «Ma`naviyat» nashriyoti, 2000 yil.
52. BMTning Inson huquqlari deklarasiyasi. «Inson huquqlari: o`quv qo`lanmasi», Toshkent, «Adolat» nashriyoti. 1998 yil.
53. «O`zbekiston Respublikasi». Ensiklopediya. Toshkent, Qomuslar bosh tahririyati, 1997 yil.
54. «Jalolidin Manguberdi». Toshkent, «SHarq» nashriyoti, 1999 yil.
55. «Qaltis savollarga xolis javoblar». (Din va dunyoviy muammolarga doir). «Tafakkur» jurnali, 1999 yil, 3-son.
56. Falsafa qomusiy lug`ati. –T.: «SHarq». 2004 y.
57. Falsafa asoslari. Q.Nazarov muharrirligida. – T.: O`zbekiston, 2005. – 382 b.
58. Аристотель. Политика. Афинская полития. М.: Мысль, 1997.
59. Вебер М. Протестантские этика и дух капитализма. / Избранные произведения: Пер. с нем. – М.: Прогресс, 1990. – 808 с.
60. Гегель Г.В.Ф. Лекции по философии истории. СПб.: Наука, 1993, 2000. – 480с.
61. Кант И. Идея всеобщей истории во всемирно-гражданском плане. / Сочинения в шести томах. – М., Мысль, 1966. – (Философ. наследие).
62. Ницше Ф. О пользе и вреде истории для жизни. / Сочинения в 2 т. Т. 1. Литературные памятники. – М.: Мысль, 1990. – 829 с.
63. Парсонс Т. Система современных обществ. / Пер, с англ. – М.: Аспект Пресс, 1998. – 270с.
64. Платон. Государство. / Собрание сочинений в 3-х тт.Т.3 – М., 1971 г.
65. Тойнби А.Дж. Постижение истории: Пер. с англ. – М.: Прогресс, 1991. – 736 с.
66. Шпенглер О. Закат Европы. – Новосибирск: ВО "Наука". Сибирская издательская фирма, 1993. - 592 с.
67. Ясперс К. Смысл и назначение истории: Пер. с нем.- М.: Политиздат, 1991.-527 с.